Н.К.РЕРИХ

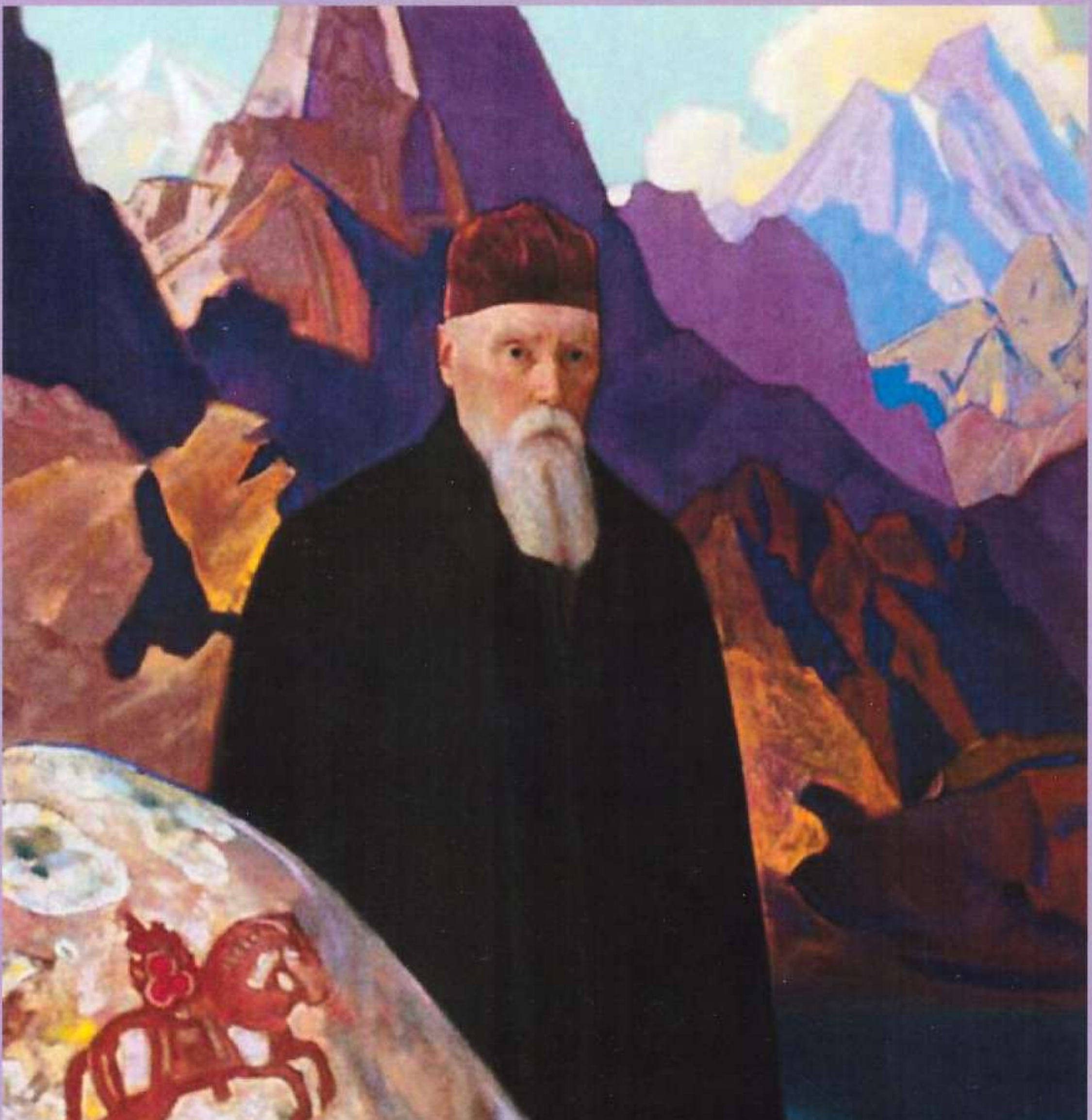

СКАЗКИ

Перевод на татарский язык

Абдулкаримовой Н. Ю.

Перевод по изданию:

ISBN 978-5-9787-0015-2

Рерих Николай Константинович. Сказки. Серия «Жемчужины мудрости». Изд. «Амрита», 2007

Н.К. РЕРИХ

СКАЗКИ

Перевод Абдулкаримовой Наили Юсуповны

на татарский язык избранных сказок о Победе

Ко дню победы 9 мая 2020 года

К 100-летию Учения Живая Этика

К 85-летнему юбилею подписания Пакта Рериха

Новосибирск, 2020 г.

ОТ ПЕРЕВОДЧИКА

Когда утверждаем: Любовь, Красота и Действие, мы знаем, что произносим формулу международного языка.

Н.К.Рерих.Листы дневника. Credo

Военное время мы прожили детьми, сполна вкусили голод тыла, сразу в 12 лет повзрослели. Отец и братья ушли на фронт. Все, что связано с Великой победой – близко сердцу. В этом юбилейном году 75-летия победы над фашистской Германией мой труд посвящен Миру на Земле. Н.К.Рерих в своих статьях призывает: «Мир через Культуру».

Войны разрушают материальное основание Культуры, уничтожают людей - живых носителей этой Культуры. Н.К. Рерих предложил «Договор об охране художественных и научных учреждений и исторических памятников». Это первый в истории человечества такого рода документ. Войнам не будет места в мире, подписавшем и воплотившем Пакт Рериха и Знамени Мира.

В этот год я справила свою 90ый юбилей, и это позволяет выбрать лучшие темы для моих последних земных трудов. В книге «Сказки» Н.К.Рериха нашлось всё: темы за Мир, тема доблести и труда, лучшие качества духа. Сказки – это прекрасная форма для изучения истории и жизни молодыми людьми. «Сказка – ложь, да в ней намек. Добрым молодцам урок». А сказки Николая Константиновича – урок нам всем.

Абдулкаримова Наиля Юсуповна, 8 мая 2020

Н.К.Рерих. Победа. 1942 г. Фрагмент. Дом Ученых СО РАН, Новосибирск, Россия

ЖИҢЕШ КАНАТЛАРЫ КРЫЛЬЯ ПОБЕДЫ

Данлыклы жиңешнең канатлары жәелде! Ишетәсез ме радиодан хәбәрне; көндә бит атаклы гаскәребез Илебезгә йөзләгән шәһәрләр һәм авылларны кире кайтара. Данлы гаскәрләр дошманнарга тыелгысыз көч күрсәтеп, комачаулык киртәләрдән үтәләр. Мәскәү радиосы бик күп жиңешләр булуын, һәр көн иртә белән белдерә, без көне буйы куанып йөрәбез һәм Гималаевтан йөрәк фикер-ләрен русс халкының батырларына жибәрәбез.

Русс халкына жиңелмәс хартия теркәлгән. Тыелгысыз батырлар дружинасы шулай алга барды, без значокларны авыштырып куеп өлгермибез. Моның барлыгы күп урыннар түгел! Харьковне билгеләп өлгермәдек, ул арада Донбасс, һәм Новороссийск, һәм Краснодар, һәм Брянск, һәм Мариуполь, ә инде тиз генә якынла-шалар Смоленск белән Киевкә.

Русс халкының подвиге-гайрәте тиешле язучыны да кирәк итә. Көчле бөек сүзләр дә кирәк. Ничек әйтергә, бөтен халык бер булып, урынсыз кыю дошманнарга, каршы чыгуын?

Жиңелмәс Русс гаскәре ничек үсте! Эшләп татулыкта чыныккан халык, берекләктә яңгырашлы гаилә булган! «Төзелеш алга барса, барыда бара! » Бөек корылма бара. Ялгыз батырлар гына дошманны жиңеп чыга. Башкалар кылычлар һәм ураклар ясый, уңышлы рәвештә алга барырга.

Дан Бөек Русс халкына! Һәрбер мондагы хатта, чын йөрәктән данлы русларга чыккан сүзләр һәм жиңешкә яхшы теләкләр. Сизәбез, чынлап та чыга дусларча тавыш Индиядан. Кыздырып торган Көн ягынан, Гималай карларына кадәр Русс халкы үзенә күп дуслар тапты. Бу хәл булды, аларның әйтеп-бетергесез батырлыгы һәм үзен-үзе корбан итүләре буенча.

Исемә алам, ничек безгә Чарльз Диккенсның оныгы хат язды : «Сезнең илегез безгә һаман да бөек, беләбез, үзенә билгеләп алган йөкләмәсен ул үти, ә хәзер бөтен дөнья илләренә ул бөек. Чыннан да Сезнең илегез күпләрне саклады, киләчәктә аннан да кыенрак эшкә керешер.» Россиянең булачагын сезнең картина белән чагыштырсаң, анда таң атуда якты йолдыз ялтырый. Россия бөтен дөнья илләрен алга алып китә! Карлы жирләрдәге Гималаевлар арасында бик күп кенә, жанлы сүзләр әйтелә. Күп куанышлы хәбәрләр бирелә радиодан. Ийе, булсын!

Бу арада, без Мәскәүдән Грабаряне тыңладык. Ул сәләм биреп руссларның жиңешенә, германия жимереклеген әйтеп һәм русс гаскәрләренең тарихи истәлекләргә кайгыруын яхшылап әйтеп чыкты. Ийе! Ийе! Һәрбер файдалы истәлекне жыегыз. Бу юл белән елъязмалар әзерләнә. Куанычлы, русс гаскәренең мәдәният хәзинә байлыкларын саклауга күңел салулары! Жиңеш сугышчылары, алар ук культурный сугышчылар. Бөек эш, вакыйга! Атаклы житешү! Шөһрәтле жиңеш канатлары киң жәелде !

Ника Самофракийская II век до н.э. Лувр, Франция

КРЫЛЬЯ ПОБЕДЫ

Развернулись блистательные крылья победы! Каждый день, слышите ли, каждодневно славные русские воины возвращают Родине сотни городов и селений. Неудержимо стремится славное воинство через все вражеские препоны. Так много побед сообщает Московское радио каждое утро, что весь день ходим в высоком подъеме и шлем от Гималаев сердечные мысли богатырям русского народа.

Победоносная хартия вписана в Русскую историю. Так неудержимо наступают богатырские дружины, что не успеваешь переставлять значки. И все это не малые места! Не успели отметить Харьков, а тут и весь Донбасс, и Новороссийск, и Краснодар, и Брянск, и Мариуполь, а теперь подступы к Смоленску, и Киев не за горами.

Подвиг русского народа требует и достаточного летописца. Высокие слова нужны, чтобы сказать, как грозно ополчился весь народ на дерзких захватчиков! Как выросло непобедимое воинство! Как трудовое дружество спаяло народы в одну созвучную семью! "Когда постройка идет, все идет!" Идет великая стройка. Одни богатыри преодолевают врага. Другие куют мечи и серпы для преуспеяния на славное будущее.

Слава великому народу русскому! В каждом здешнем письме гремят сердечные слова о славе русской, душевные пожелания побед. Чуем, как искренно звучат дружеские голоса Индии. От палящего юга до гималайских снегов множество друзей завоевал народ русский. Завоевал великим подвигом, великим самопожертвованием.

Вспоминаю, как писал нам внук Чарлза Диккенса: "Ваша страна всегда нам велика, ибо знаем ее предназначение, а теперь велика всему миру. Истинно, ваша страна спасла мир, но совершит она и еще величайшее. Будущее России может быть сравнено с Вашею картиною, где великая светлая звезда блистает на заре. Россия поведет весь мир!" Много душевных слов произносится среди снеговых Гималаев. Много одушевляющих вестей приносит каждое радио. Да будет!

На днях мы слушали Грабаря из Москвы. Он приветствовал русские победы, говорил о германских разрушениях и хорошо отметил, как русские воины заботливо относятся к историческим памятникам. Да, да! Собирайте каждую полезную памятку. Таким путем образуются добрые летописи. Радостно отметить, что русские воины бережно относятся к культурным сокровищам! Победное воинство есть и воинство культурное. Великое дело! Славное достижение! Развернулись блистательные крылья Победы!

20 сентября 1943 г.

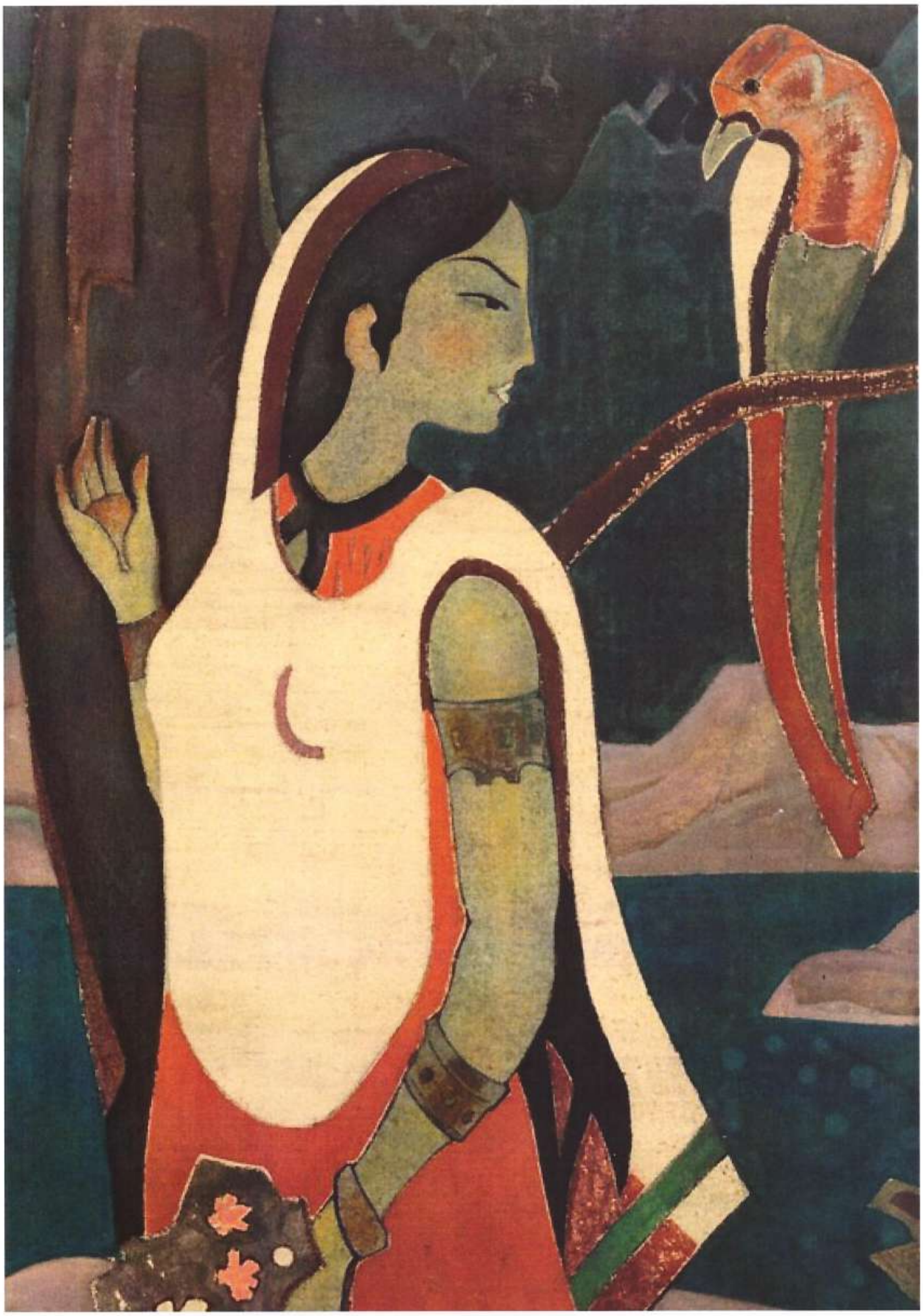

Н.К.Рерих. Язык птиц. Фрагмент.

Цикл «Зажигайте сердца»:

КУРКЫНЫЧЛАР СТРАХИ

Иманнәр үсеп торалар. Чыдамлынык нарaтлар. Түбәндә үсемлек арасында иске сөякләр. Чәчәкләр саргаеп ялтырап утыралар. Чокырларда яшел чирәмнәр. Кояш түбән тәгәри бащлаган кебек тоелды.

Ачык аланга торна чыгып, бакырып куйды тамагына көч биреп.

– Сак бул! Сак бул! – дип, урман кырыена китте.

Өстә кара каргалар тавышы ишетелә иде. – Бетте! Бетте!

Миләш чыпчыгы усак агачында кычкыра: – Куркыныч! Куркыныч!

Ә яңгыр теләүче чәүлегән : – Бичара! Бичара!

Түбәдән сыерчык кемнедер аяп: – Югалды ул! Югалды ул!

Тукран да аның сүзен дөресләде: – Шулай булсын! Шулай булсын!

Саескан чытырдап: – Барып әйтергә! Барып әйтергә!

Карабүрек кошы да чинап куйды: – Начар. Начар.

Ийе. Барлыгы да шулай булды. Жирдән, агачлардан, күктән сызгырдылар, чытырдап, ысылдап чыжылдадылар. Искиткеч таш янында Аю оврагы артында танылмаган билгесез чал урнашкан. Утырган жирендә кошларны хәйлә белән тота икән. Һәрбер кошны берәр сүз белсен дип, кыенлык белән өйрәтә икән.

Бу, үзен берәү дә белмәгән чал, кошны урманга жибәрә, берәр сүз өйрәтеп булгач. Ә юлчылар аптырыйлар. Килешмәгән начар сүзләрне дә ишетеп, каушап чүрли дә башлыйлар.

Ә чал көлә.Урман буйлап йөрә, елга янына, үләннәр үскән жирдә була. Кошларны тыңлый, аларның сүзеннән курыкмый.

Билгеле, ул белә. Кошлар башка бер нәрсәне дә белмиләр. Чалның өйрәткән сүзен, кирәк булмаса да кабатлый.

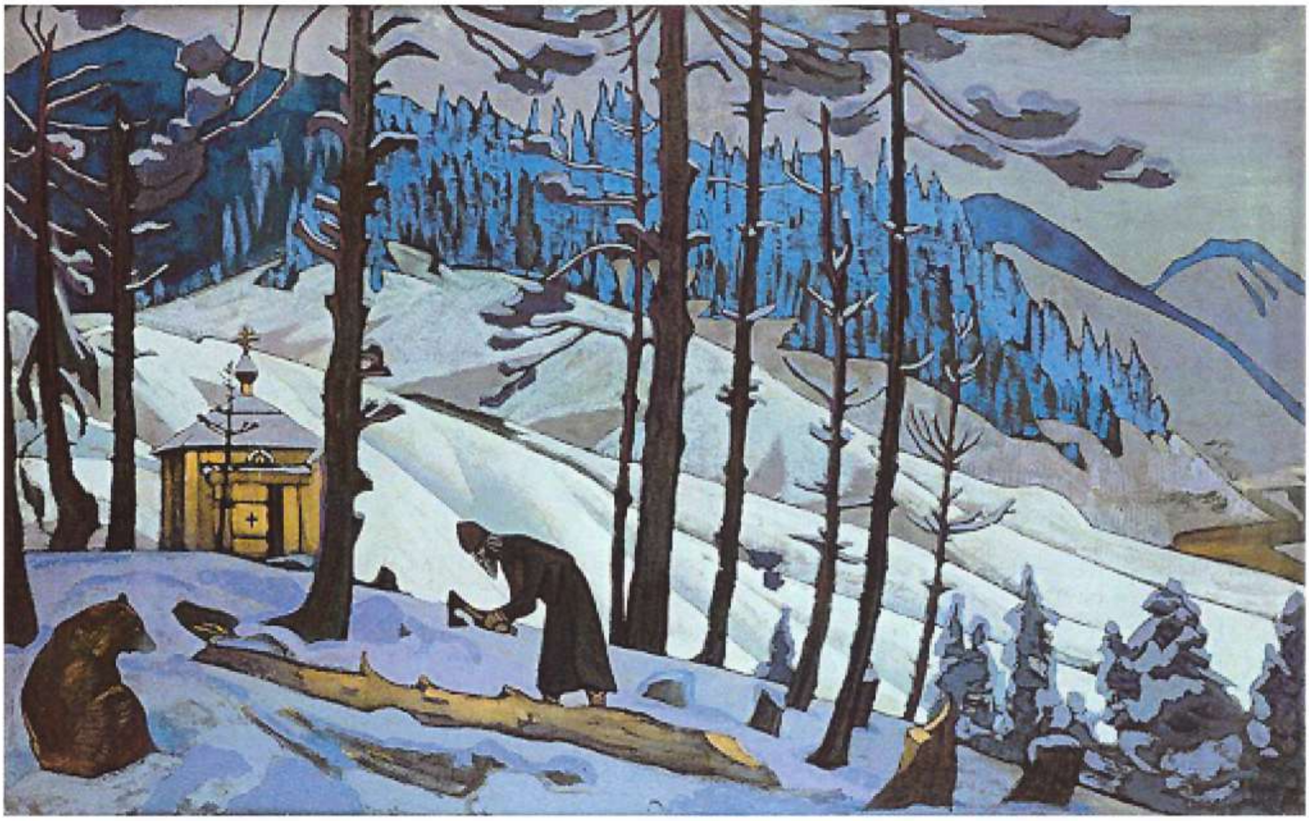

Н.К.Рерих. Сергий Строитель. 1925 г.

Цикл «Зажигайте сердца»:

СТРАХИ

Стояли дубы. Краснели рудовые сосны. Под ними в заросших буграх тлели старые кости. Желтели, блестели цветы. В овраге зеленела трава. Закатилось солнце.

На поляну вышел журавль и прогорланил:

— Берегись, берегись! — И ушел за опушку.

Наверху зашумел ворон: — Конец, конец.

Дрозд на осине орал:— Страшно, страшно.

А иволга просвистела:— Бедный, бедный.

Высунулся с вершинки скворец, пожалел:— Пропал хороший, пропал хороший.

И дятел подтвердил:— Пусть, пусть.

Сорока трещала:— А пойти рассказать, пойти рассказать.

Даже снегирь пропищал:— Плохо, плохо.

И все это было. С земли, с деревьев и с неба свистели, трещали, шипели.

А у Дивьего Камня за Медвежьим оврагом неведомый старик поселился. Сидел старик и ловил птиц ловушками хитрыми. И учил птиц большими трудами каждую одному слову.

Посылал неведомый старик птиц по лесу, каждую со своим словом. И бледнели путники и робели, услыхав страшные птичьи слова.

А старик улыбался. И шел старик лесом, ходил к реке, ходил на травяные полянки. Слушал старик птиц и не боялся их слов.

Только он один знал, что они ничего другого не знают и сказать не умеют.

Сеча при Керженце (этюд). 1911 г.

«УТНЫ - МИҢА ТӨБӘ!» «ОГОНЬ – НА МЕНЯ!»

Мәскәүдән ничә мәртәбә «Утны – миңа төбә!».дип, бу батырлык приказны белдерделәр. Үзен-үзе корбан итүнең, дәһшәт тавыш биеклеге, чыннан да үлемгә бирелүе була. Коралдан гаскәр үзенә, үзенең тормышына жибәрүен мәжбүр итеп сорый, нигә дисәң яннарында дошманнар күп була. Истәлек булырга тиеш бу героизм урынында. Яшь буыннар белергә тиеш, ничек русс солдатлары үз Иле өчен, данлыклы рәвештә жанын биргән. Кире китергә мөмкинлек булса да, тулы исләрендә булып та, Иле өчен дөньядан китергә риза булган. Башка берәү үзенең гәүдәсе белән, пулемет көпшәсенең авызын ябыр иде, саклар өчен иптәшләрен.

Чиркәүләрдә гыйбадәт кылган кебек, Русс халкының героизмы көчле булган. Менә безнең гаскәрләр Киевтән дошманны куып, русс калалары аналарын саклый. Дошманнар Киевтә яхшы гына үзләренең средстволары белән урнашканнар төсле иде. Бөек Киев-град алар өчен бик әһәмиятле булган. Ә менә Днепрның каты агымынан, агып килә дәһшәтле куркыныч гаскәр, якын барырга мөмкинчелеге булмаган крепостьне (аның турында шунча атаклы легендалар язылган) әйләндереп бушатып алган.

Бу бәрелештә дошманнар жимерелә; русслар сугыш алып баруны белү генә түгел, әһәмиятле булырга да тырышканнар. Дошманнар Мәскәүне, Ленинградны, Сталинградны күреп, халыкның йөрәген гажәпкә калдырып, халыкны какшатып нигезен бозсаң иде, дип уйлыйлар икән. Ә - «Утны – миңа төбә!».- күкрәк киереп батырлар үз жирләрен саклап алып калганнар.

Хәзер юлсыз, көзге юл өзегендә гаскәр бөтен илне хайрән калдырып дошнннманны куа. Чит ил кешеләре гажәпләнеп иңбашларын жыерып пышылдап сөйлиләр: «Акылга сыймаслык!»дип.

Нигә акылга сыймый, бу бөек халык береккәнлектә яшәп Илен бит саклый? Чагыштырсаң Наполеоннар кизәнеше, хәзерге вакыйгагә караганда, бик аз була.

Немец армиясы жиңелми бара, руссларның ныклы таянычына бәрелгәнче. Ә фронт, хәзерге вакытта кыскарамы? Русс гаскәре лаеклы генераллар житәкчелегендә дошманны жиңә бара. «Жиңелмәс» дошманнар ниндидер бер жиргә эләгеп, туктап калмыйлар. Табигый киртәләр дә аларны коткармый. Днепровский кызу агымда дошманнар суга бата. Коралларын ташлап йөгерәләр дә, йөгерәләр!

Русс гаскәре көчле тавыш белән кычкырды: «Утны – миңа төбә!».Герой барлык укларны үз калканына, үз йөрәгенә алды. Үзенең Илен саклады. Нинди атаклы былина - русс халык эпосы ул – татарча әйтсәк «Утны – миңа төбә!».

20 октябрь 1943 ел

Н.К. Рерих. Пречистый град - врагам озлобление. 1912 г.

«ОГОНЬ — НА МЕНЯ!»

Из Москвы много раз передавали этот героический приказ: «Огонь — на меня!» Высота самопожертвования грозно звучит в слове, самообрекающем на верную гибель. Воин собою, своею жизнью велит направить орудия на него, ибо около — много врагов. Памятник должен быть на месте такого героизма. Молодое поколение должно запомнить, как славно отдавали жизнь за Родину русские воины. В полном сознании, имея возможность отступить, герой предпочитал гибель за Родину. Другой телом своим закрывал дуло пулемёта, чтобы спасти своих товарищей.

Велик синодик русского геройства. Вот воинство наше отметает врага от Киева, спасает матерь городов русских. Уж наверно враги укрепились в Киеве всеми своими средствами. Слишком важен для них был Киев-град великий. И вот через быстрины Днепра плывёт грозное воинство, окружает неприступную крепость и грудью своею освобождает град, где слагалось столько славных преданий.

Для врага такой удар сокрушителен не только стратегически, но и морально. Зарился враг на Москву, на Ленинград, на Сталинград, думая поразить русское сердце, расшатать устои народа. Но — «огонь — на меня!» — грудью отстояли богатыри священную свою землю.

Сейчас по бездорожью, по осенней распутице воинство гонит врага на диво всему миру. Пожимают иноземцы плечами, шепчут: «невероятно». Но что может быть невероятного для великого народа, сплотившегося во спасение Родины?! Наполеоновщина кажется малой сравнительно с размахом нынешних событий. И теперь шли не одни немцы. Вели они за собою всякие народы. Тарле вспоминает слова Наполеона об итальянцах: «С таким народом великих дел не сделаешь». Но ведь шли и хорошие вояки — венгры, финны и всякие «волонтёры» на чужое добро.

Немецкая армия шла непобедимо, пока не толкнулась о русские твердыни. И разве сокращение фронта сейчас происходит? Происходит поражение под ударами русских войск, под водительством генералов достойных. Нигде не зацепиться «непобедимому» врагу. Даже естественные преграды не спасают его. В днепровских стремнинах тонут враги. Бросают оружие и бегут, бегут!

Русский воин зычно на весь мир кликнул: «Огонь — на меня!» Принял герой все стрелы в свой щит, в своё сердце! И спас Родину. Какая славная былина: «Огонь — на меня!»

20 октября 1943 г.

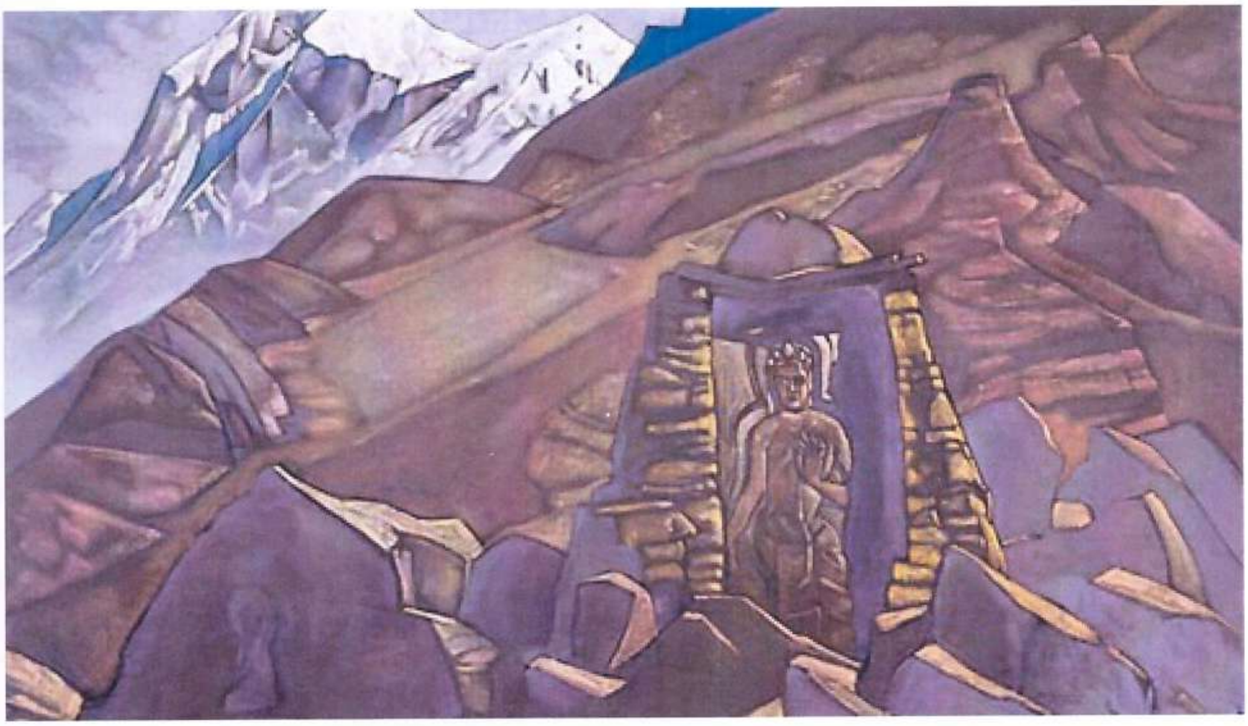

Н.К.Рерих. Майтрейя на пути. 1928 г. Фрагмент

Из книги «Цветы Мории»

ИЗГЕ ТАМГАЛАР СВЯЩЕННЫЕ ЗНАКИ

Без белмибез, ә алар белә. Ташлар белә.
Агачлар да белә. Исләрендә тота. Исләрендә.
Тауларга, елгаларга исем бирелде.
Борынгы калаларны кем оештырган. Кем
исем биргән куптәнге илләргә?
Безгә билгесез сүзләр. Аларның һәрберсенең
бик күп мәгънәсе бар. Барлыгы батырлыкка
тулган.
Ул юлларның барысыннан
геройлар үткән.
«Белү» тәмле сүз. «Истә тоту»
куркыныч сүз. Белү һәм истә тоту. Истә тоту
һәм белү. Шуңа күрә - Ышану.
Һава корабльләре очты. Сыек ут түгелде.
Ялтырады тормышның һәм үлемнең ялкыны.
Ташның зур кисәге жан көче белән
күтәрелде. Искиткеч гажәп клинок
чукылды.
Язуларда яшерен зур акыл сүзләре сакланган.
Инде хәзер барлыгы беленә. Барыда яңарды.
Тормышка әкияттәгеләр керде.
Без тагын яшибез. Тагын да үзгәрәбез.
Жир белән без һаман бәйләнештә.
        Бөек сүз «бүген» иртәгә тоныклана.
Бәлкем, изге тамгалар чыга. Кайчан?
Үзенең кирәкле чагында.
Андыйларны сизмиләр. Кем белә?
Ә алар тормыш коралар.

Кайда изге тамгалар?
        Барабыз изге билге-тамгаларны эзләп.
Өндәми барабыз, тирә-якка карап.
        Кешеләр баралар, көләләр,
Артларыннан барырга чакыралар.
        Башкалар риза түгел, ашыгалар.
Берәүләре безне куркытып та куя.
        Алабыз. Нәрсәгез бар? –диләр.
Бездә нәрсә бар, аласылары килә.
        Үтеп баручылар да белми,
Без изге тамгалар гына эзлибез.
        Янаулы караш ташлап үтәләр,
Аларның бик күп эшләре.
        Ә без тамгалар эзлибез.
Кайда калдырган иясе үз билгеләрен?
        Юл әйләнәсе ташларындадыр әллә.
Мөмкин агач тамырларында.
        Йә, алар чәчәкләр арасындадыр,
Йә, елганың агымында.
        Әллә томан жыелмасыннан эзләргә.
Кояш яктысында, ай яктысында;
        Сумалададыр, костер янында;
Иван исемле черки яктылыктамы мы?
        Без күптән инде йөреп киләбез,
Бик яхшылап карый-карый йөрәбез.
        Күп кешеләр яныбыздан үтеп китте.
Алар чыннан да беләләр, ахыры.
        Приказ: Табыгыз изге знакларны!
Караңгылана.
        Юлыбызны күрү кыенлана.
Аңлашылмаган урыннар.
        Алар кайда булуы мөмкин, –
Изге тамгалар ?
        Бүген без аларны,
Таба алмасбыз, ахыры.
        Ә иртәгә булыр якты.
Мин беләм: Без аларны күрәбез.

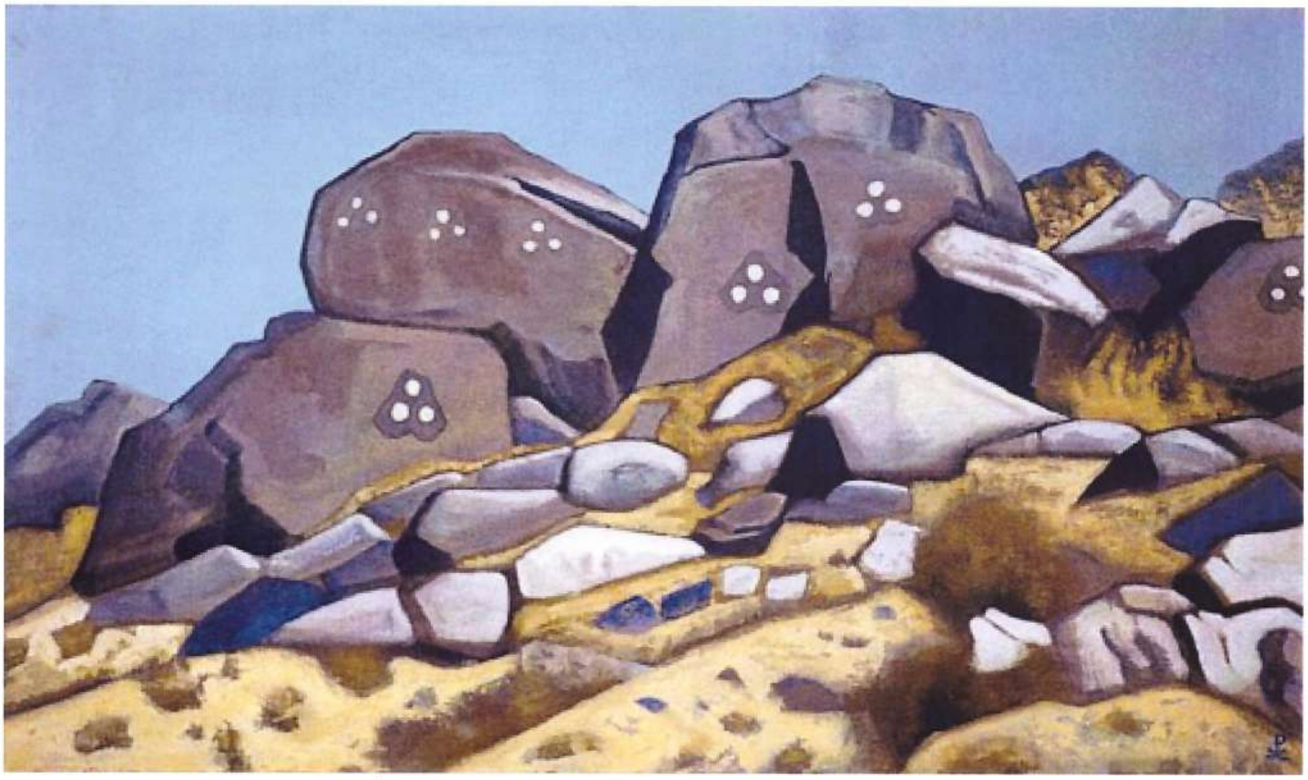

Н.К.Рерих. Монголия. 1928 г.

Из книги «Цветы Мории»:

СВЯЩЕННЫЕ ЗНАКИ

Мы не знаем. Но они знают.
Камни знают. Даже знают
деревья. И помнят.
Помнят, кто назвал горы
и реки. Кто сложил бывшие
города. Кто имя дал
незапамятным странам.
Неведомые нам слова.
Все они полны смысла.
Все полно подвигов. Везде
герои прошли. «Знать» —
сладкое слово. «Помнить» —
страшное слово. Знать и
помнить. Помнить и знать.
Значит — верить.
Летали воздушные корабли.
Лился жидкий огонь. Сверкала
искра жизни и смерти.
Силою духа возносились
каменные глыбы. Ковался
чудесный клинок. Берегли
письмена мудрые тайны.
И вновь явно все. Все ново.
Сказка — предание сделалось
жизнью. И мы опять живем.
И опять изменимся. И опять
прикоснемся к земле.
Великое «сегодня» потускнеет
завтра. Но выступят
священные знаки. Тогда,
когда нужно. Их не заметят.
Кто знает? Но они жизнь
построят. Где же
священные знаки?

1915г.

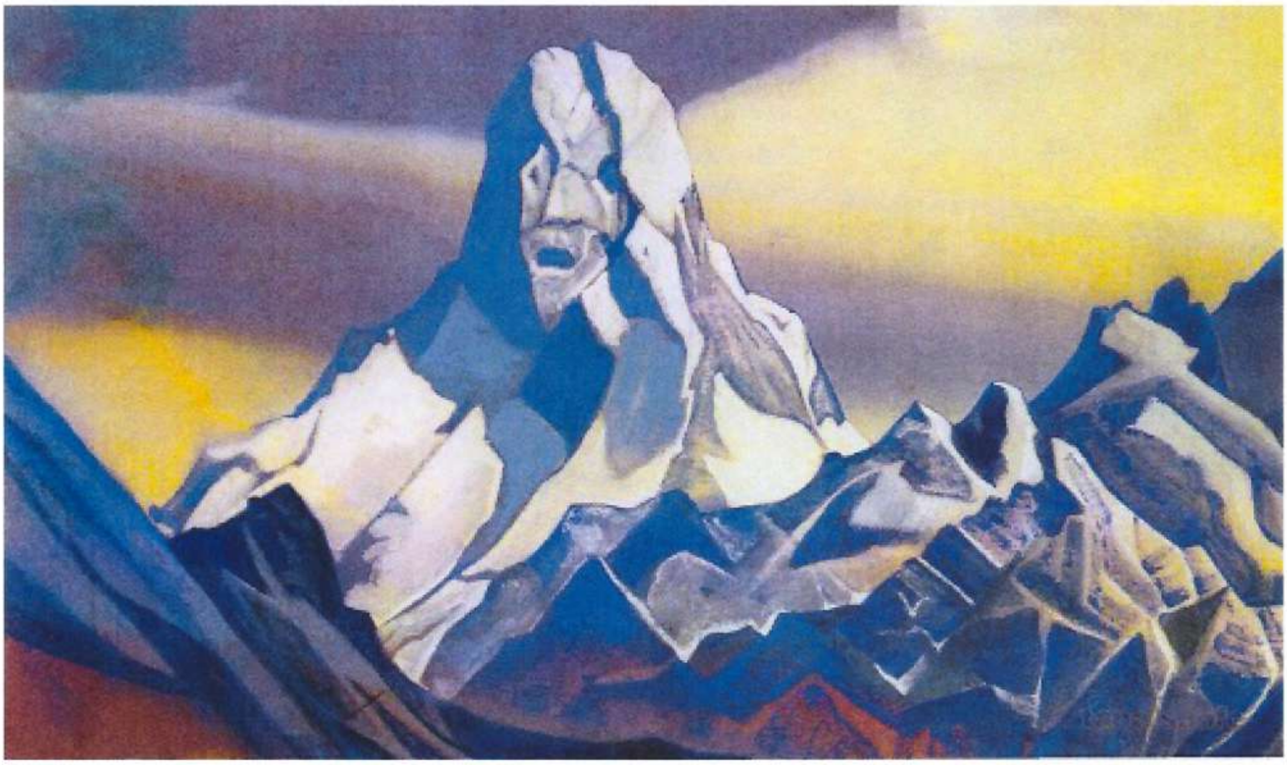

Н.К.Рерих. Дозорный. 1938 г. Фрагмент

СОҢГЫ КАПКАЛАРДА НА ПОСЛЕДНИХ ВРАТАХ

Безгә әйттеләр: «Ярамый»,
Без шулай да кердек.
Без үзебез капкага життек.
Һәр яктан ишетелде «ярамый».
Без тамгаларны белергә теләдек.
Безгә әйттеләр «ярамый».
Ут ягырга теләдек.
Безгә әйттеләр «ярамый».
- Сакчылар чал чәчле,
Күпне күргән, белгән кешеләр!
- Хаталашасыз, сакчылар!
Хужа үзе белергә кушты.
Күрергә дә Хужабыз кушты.
Ул теләгәндер, ахыры,
Без белсен, без күрсен дип тели.
Капка артында илчесе тора.
Безгә ул нәрсәдер китерде.
Жибәрегез безне, сакчылар!
«Ярамый» дип әйттеләр безгә,
Капканы ябып куйдылар.
Шулай да без күп капкалардан
Үттек. Кысылып.
«Була» безнең артта калды.
Сакчылар капка янында
Безне сакладылар.
Сорадылар да һәм янаулар
Юлы белән, «ярамый» дип
Ә йтеп куйдылар.
Безнең исебездә һәрвакытка калды «ярамый».
«Ярамый» барысы да.
Һәр якта да «ярамый» булды.
«Ярамый» барлыгы да.
Артыбызда гына «була».
Ә соңгы капкаларда гына
Сызгалап куйган «була» булыр.
Безнең артыбызда «ярамый» калыр.
Сызгалап кына язылыз диде
Хужа соңгы капкага.

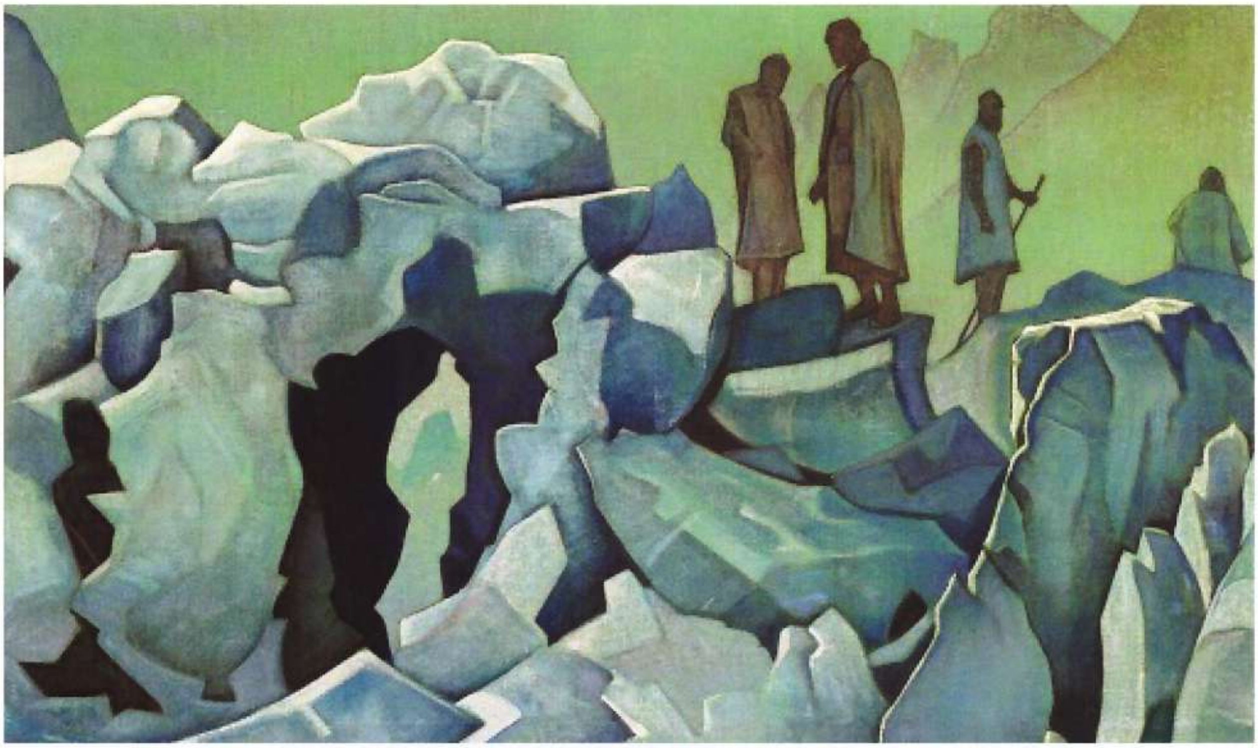

Н.К.Рерих. Дозор Гималаев. 1925 г. Фрагмент

НА ПОСЛЕДНИХ ВРАТАХ

Нам сказали: «Нельзя».
Но мы все же вошли.
Мы подходили к вратам.
Везде слышали слово «нельзя».
Мы хотели знаки увидеть.
Нам сказали «нельзя».
Свет хотели зажечь.
Нам сказали «нельзя».
- Стражи седые, видавшие,
знавшие! Ошибаетесь, стражи!
Хозяин дозволил узнать.
Видеть хозяин дозволил.
Наверно, он хочет, чтобы
мы знали, чтобы мы видели.
За вратами посланец стоит.
Нам он что-то принес.
Допустите нас, стражи!
«Нельзя», - нам сказали
и затворили врага.
Но все же много врат
мы прошли. Протеснились.
И «можно» оставалось за нами.
Стражи у врат берегли нас.
И просили. И угрожали.
Остерегали: «Нельзя».
Мы заполнили всюду «нельзя».
Нельзя все. Нельзя обо всем.
Нельзя ко всему.
И позади только «можно».
Но на последних вратах
будет начертано «можно».
Будет за нами «нельзя».
Так велел начертать
Он на последних вратах.

1916

С.Н.Рерих. Чингисхан. Фрагмент. Музей Николая Рериха в Нью-Йорке

Н.К.Рерих. Мать Чингисхана. 1931 г. Фрагмент

Н.К. Рериха привлекают образы героев, исторических деятелей. Среди них — Чингиз-хан, выдающийся вождь монгольского народа. Высокая оценка художником роли этого деятеля основана на глубоком знании истории Средней Азии. Первое обращение к этому образу — сказка-поэма «Вождь», прославляющая Чингиз-хана и его деяния. Сказка написана в духе народной песни.

БАШЧЫ ВОЖДЬ

Н.К. Рерихның әкиятеннән

Яратмас хатыны Чингиз-ханны тапкан.
Әтисе дә улын бик яратып житмәгән.
Аны үз жиреннән ерак, вотчинага жибәргән.
Чиңгиз-хан үзенә охшаганнарны жыеп,
Әллә ничек кенә, үзенчә яши башлаган.
Кораллар һәм әсир кызларны да алып,
Өйдәгеләргә әйтми аучылыкка киткән.

Чингиз-хан кымыз эчкәндәй булып туеп,
«Минем артымнан берәү дә житмәс!» дип,
Үзенең дуслары белән бәхәсләшеп,
Шунда ук сызгыргыч-ук эшләп, ашыгып,
Ялчыларга атларны китерергә кушкан.
Кешеләр жыелып, үзләре бер отряд булган.
Үз эшен, шулай башлаган Чингиз-хан.

Менә Чингиз чыкты далага,
Хан житә үзенең көтү-табунына.
Көтмәгәндә жибәрә сызгыргычын
Тиз йөгерүче иң яхшы атына.
Ат – ул бит хәзинә татарларга,
Кайсылары атны атырга аяп торса,
Андыйларның башын кискәннәр.

Тагын Чингиз-хан далага китә,
Сызгырткычын үз ханшасына юнәлтә.
Ә башкалар үз укларын жибәрми аңа,
Куркып торганнарның башы киселә.
Дуслары аннан курка башлый.
Ант, үлем сүзе ярышырга бит кушмый.
Чиңгиз батыр булган, шундый...

Барып житә Чингиз атасының көтүенә,
Сызгыргычны юнәлтә атасының атына.
Дуслары да укларын шунда ук жибәрә.
Шулай хәзерли аларны бергә эшләргә -
Ышанычлы кешеләр икәнлеген белә.
Яратмыйлар, ә Чингиздан куркалар.
Шундый булдыклы егет булган.

Көтмәгәндә уйына килә бер нәрсә...
Атасының торган жиренә житә.
Анда сызгыргыч-укны атасына жибәрә,
Бөтен дуслары да укларын шунда жибәрә.
Карт чалны шулай Бөтен Халык үтергән!
Чингиз-хан Зур Орданың Ханы булган!

Күршеләре Чингиз-ханга ачуланган.
Яшьлек, дип Күрше Өйе шатланган.
«Зур ханның мал, байлыгын,
Бизәп эшләнгән коралларын,
Иң яхшы атларын бирсеннәр» дип,
Усал атчабар әйтеп киткән.
Чингиз-хан башын иеп калган.

Акыллашырга совет жыелган.
Үз кешеләре, шаулыйлар икән:
«Күршеләргә каршы чыгыйк!» дип.
Чингиз «Сугышырга ярамый!» дигән,
Күрше ханның бар сораганын биргән..
Чингиз шундый хәйләкәр булган.

Күрше Өй ханнары мактаналар,
«Ханшаларны да жибәр» - дип сорыйлар.
Чингизның акыл бирүчеләре шаулаган:
Ханшаларны аяп «Сугышабыз» диләр.
Чингиз Күрше Өйгә акылдашларын,
Һәм үзенең хатыннарын да жибәргән.
Шундый хәйләкәр булган Чингиз хан.

Бигрәк мактана башлый күрше ханнары,
Чингиз кешеләрен куркалармы дип уйлап,
Сөйлиләр Зур Орда кешеләрен кимсетеп.
Чиктә торучыларны да, мактанып,

Яратмый эштән алып ташлыйлар.
Яңа хатыннар белән уйнап, котыралар,
Атка утырып бер-берсен алар куалар.
Большая Ордада усаллык арттыралар.

Төндә, Чингиз-хан кетмәгәндә уяна,
Бөтен Ордага артыннан баруга куша.
Юлда Чингиз Күрше Өйнең ханнарын,
Тоташ Орданы үзенә каратып ала.
Хәзинәләрен, атларын, коралларын ала,
Барлык үзенең хатын-кызын кире кайтара,
Һичкем аларга кул тигезмәгән булса да.

Мәдхия укыйлар Чингизның җиңешенә.
Чиңгиз үзенең зур улы Откайга әйтә:
«Кешеләрне үзен-үзе сөергә өйрәт,
Гордость аларны ахмак итә,
Шунда аларны җиңеп чыгасың».
Чиңгизны мактап, бөтен Ордага
Күп кенә мәдхияләр укылган.
Чиңгиз, чыннан да молодец булган.

Чиңгиз Ордага мәңгелек Устав яздырган:
Хатыныңа берәү көнләшсә - башын чабу.
Шелтәләп берәүне җәзаласа – башын чабу.
Хәзинәләргә тисә дә - башын чабу.
Бик тыныч кешене үтерсә - башын чабу.
Дошман артыннан китсә - башын чабу.
Усаллыкка һәр вакыт җәзалау кирәк.

Тиздән Чиңгиз–хан исеме күккә күтәрелде.
Барлык князьләр чыннан да куркалар иде.

Зур Орда - «Большая Орда» байып китте.
Берничә хатын алды Орда кешеләре.
Киемнәре матур шелктан гына,
Ашап-эчүләре тәмле-татлыдан гына.
Чиңгиз-хан һаман молодец була.

Ул ерактагыны да күрә башлый.
Иптәшләренә приказ бирә:
Әйт, тәмледән авыру буласың, имеш.
Барысы искечә яшәсен - сөт эчсеннәр.
Тиредән кием тегеп кисеннәр.
Большая Орда кешеләре, үзләрен
Бик олылап, хөрмәт итмәсеннәр.
Бездә Чингиз-хан молодец була.

Большая Орда һаман әзер сугышка.
Кирәк итсә Орданы алып бара икән далага.
Тоташ Таурмен даласын ул буйсындырган;
Кеше яшәмәгән Монгкульск сахрасын,
Кызыл диңгездән Каспийга кадәр,
Китай, Тибет җирләрен дә белеп бетергән.
Шундый булган Чингиз-хан Темучин!

Пленга алып Ясов, Обезов, Половцев,
Торков, Косогов, Хазаров, Аланов,
Ятвягов-ларны сугып, куып җибәргән.
Утыз төрле халык, утыз патша...дан
хөрмәт алып, тиешле салым салган.
Астын-өскә Русс җирен китереп,
Кесарь-кайсарларны куркыткан.

Темучин Чингиз-хан молодец булган!

Н.К.Рерих. Чингиз-хан (Всадник. Монголия). 1937 г. Фрагмент

ВОЖДЬ

Таково предание о Чингиз-хане, вожде Темучине.
Родила Чингиз-хана нелюбимая ханша.
Стал Чингиз-хан немилым сыном отцу.
Отец отослал его в дальнюю вотчину.
Собрал к себе Чингиз других нелюбимых.
Глупо стал жить Чингиз-хан.
Брал оружие и невольниц, выезжал на охоту.
Не давал Чингиз о себе вестей.
Вот будто упился Чингиз кумысом
И побился с друзьями на смертный заклад,
Что никто от него не отстанет!
Тогда сделал стрелку-свистунку Чингиз.
Слугам сказал привести коней.
Конными поехали все его люди.
Начал дело свое Чингиз-хан.
Вот Чингиз выехал в степь,
Подъезжает хан к табунам своим.
Нежданно пускает свистунку Чингиз.
Пускает в лучшего коня десятиверстного.
А конь для татар — сокровище.
Иные убоялись застрелить коня.
Им отрубили головы.
Опять едет в степь Чингиз-хан.
И вдруг пускает свистунку в ханшу свою.
И не все пустили за ним свои стрелы.
Тем, кто убоялся, сейчас сняли головы.
Начали друзья бояться Чингиза,
Но связал он их всех смертным закладом.
Молодец был Чингиз-хан!
Подъезжает Чингиз к табунам отца.
Пускает свистунку в отцовского коня.
Все друзья пустили стрелы туда же.
Так приготовил к делу друзей,
Испытал Чингиз преданных людей.
Не любили, но стали бояться Чингиза.
Такой он был молодец!
Вдруг большое начал Чингиз.
Он поехал к ставке отца своего

И пустил свистунку в отца.
Все друзья Чингиза пустили стрелы туда же.
Убил старого хана целый народ!
Стал Чингиз ханом над Большой Ордой!
Вот молодец был Чингиз-хан!
Сердились на Чингиза Соседние Дома.
Над молодым Соседние Дома возгордились.
Посылают сердитого гонца:
Отдать им все табуны лучших коней,
Отдать им украшенное оружие,
Отдать им все сокровища ханские!
Поклонился Чингиз-хан гонцу.
Созвал Чингиз своих людей на совет.
Стали шуметь советники;
Требуют: "идти войной на Соседний Дом".
Отослал Чингиз таких советников.
Сказал: "нельзя воевать из-за коней",
И послал все ханам соседним.
Такой был хитрый Чингиз-хан.
Совсем загордились ханы Соседнего Дома.
Требуют: "прислать им всех ханских жен".
Зашумели советники Чингиз-хана,
Жалели жен ханских и грозили войною.
И опять отослал Чингиз советников.
И отправил Соседнему Дому всех своих жен.
Такой был хитрый Чингиз-хан.
Стали безмерно гордиться ханы Соседнего Дома.
Звали людей Чингизовых трусами,
Обидно поносили они ордынцев Большой Орды,
И, в гордости, убрали ханы стражу с границы.
И забавлялись ханы с новыми женами.
И гонялись ханы на чужих конях.
И злоба росла в Большой Орде.
Вдруг ночью встал Чингиз-хан.
Велит всей орде идти за ним на конях.
Вдруг нападает Чингиз на ханов Соседнего Дома.
Полонил всю их орду.
Отбирает сокровища, и коней, и оружие.
Отбирает назад всех своих жен,
Многих даже нетронутых.
Славили победу Чингиза советники.
И сказал Чингиз старшему сыну Откаю:
"Сумей сделать людей гордыми.
И гордость их сделает глупыми.
И тогда ты возьмешь их".
Славили хана по всей Большой Орде;
Молодец был Чингиз-хан!
Положил Чингиз-хан Орде вечный устав:
"Завидующему о жене — отрубить голову.
Говорящему хулу — отрубить голову.
Отнимающему имущество — отрубить голову.
Убившему мирного — отрубить голову.
Ушедшему к врагам — отрубить голову".
Положил Чингиз каждому наказание.
Скоро имя Чингиза везде возвеличилось.
Боялись Чингиза все князья.
Как никогда богатела Большая Орда.
Завели ордынцы себе много жен.
В шелковые одежды оделись.
Стали сладко есть и пить.
Всегда молодец был Чингиз-хан.
Далеко видит Чингиз-хан.
Приказал друзьям: разорвать шелковую ткань
И прикинуться больными от сладкой еды.
Пусть народ по-старому пьет молоко.
Пусть носят одежду из кож,
Чтобы Большая Орда не разнежилась.
У нас молодец был Чингиз-хан!
Всегда готова к бою была Большая Орда,
И Чингиз нежданно водил Орду в степь.
Покорил все степи Таурменские.
Взял все пустыни Монгкульские.
Покорил весь Китай и Тибет.
Овладел землей от Красного моря до Каспия.
Вот был Чингиз-хан-Темучин!
Попленил Ясов, Обезов и Половцев,
Торков, Косогов, Хозаров,
Аланов, Ятвягов разбил и прогнал.
Тридцать народов, тридцать князей
Обложил Чингиз данью и податью.
Громил землю русскую, угрожал кесарю.
Темучин-Чингиз-хан такой молодец был.

1904

Оглавление

ОТ ПЕРЕВОДЧИКА 2

ЖИҢЕШ КАНАТЛАРЫ КРЫЛЬЯ ПОБЕДЫ 4

КРЫЛЬЯ ПОБЕДЫ 6

КУРКЫНЫЧЛАР СТРАХИ 8

СТРАХИ 10

«УТНЫ - МИҢА ТӨБӘ!» «ОГОНЬ – НА МЕНЯ!» 12

«ОГОНЬ — НА МЕНЯ!» 14

ИЗГЕ ТАМГАЛАР СВЯЩЕННЫЕ ЗНАКИ 16

СВЯЩЕННЫЕ ЗНАКИ 18

СОҢГЫ КАПКАЛАРДА НА ПОСЛЕДНИХ ВРАТАХ 20

НА ПОСЛЕДНИХ ВРАТАХ 22

БАШЧЫ ВОЖДЬ 24

ВОЖДЬ 26

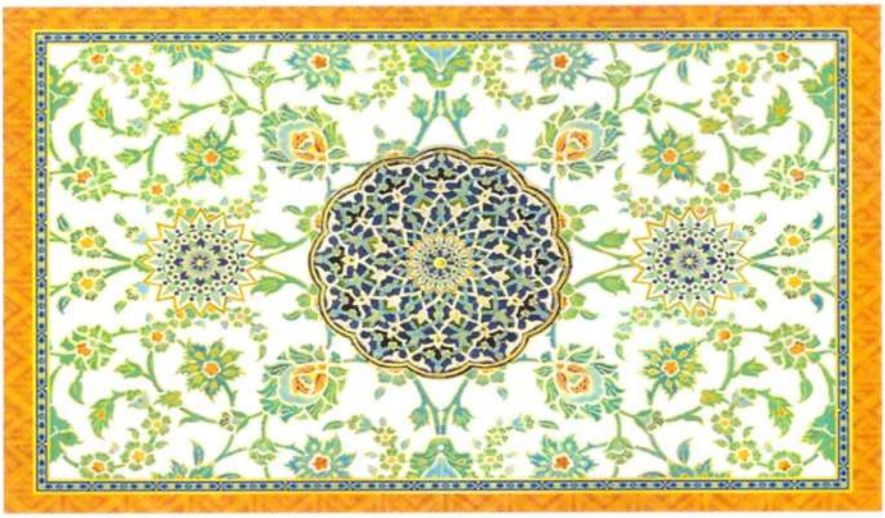

ISBN 978-5-9787-0015-2

Рерих Николай Константинович. Сказки. Серия «Жемчужины мудрости». Изд. «Амрита», 2007

Н.К. РЕРИХ

СКАЗКИ

Перевод Абдулкаримовой Наили Юсуповны

на татарский язык избранных сказок о Победе

Использованы материалы Международного центра Рерихов, г.Москва, Россия

www.icr.su, Пакт-Рериха.РФ:

С.Н.Рерих. Портрет профессора Н.К.Рериха. 1939 г.

Н.К. Рерих. Пречистый град - врагам озлобление. 1912 г.

Н.К.Рерих. Монголия. 1928 г.

Н.К.Рерих. Сергий Строитель. 1925 г.

Н.К.Рерих. Язык птиц. 1920 г.

Использованы материалы Культурного центра им. Н.К. Рериха, Алматы, Казахстан

https://www.roerich.kz/

Редактор Исмаилова Галиба Махмутовна

Отпечатано в г.Новосибирске

АБДУЛКАРИМОВА НАИЛЯ ЮСУПОВНА

РОДИЛАСЬ В 1929 ГОДУ, ОБУЧИЛА КИРИЛЛИЧЕСКОЙ ГРАМОТЕ СВОИХ РОДНЫХ, СТАЛА АКТИВИСТКОЙ ВЛКСМ. УЧИТЕЛЬ МАТЕМАТИКИ И ЗАВУЧ ШКОЛ СЕМИПАЛАТИНСКА, ХУДОЖНИЦА И ПОЭТЕССА.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР ГАЗЕТЫ «ГАЛИЯ БАНУ» Г .СЕМИПАЛАТИНСК, КАЗАХСТАН

СУПРУГА И СОРАТНИЦА ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА КУЛЬТУРНОГО ТАТАРСКОГО ЦЕНТРА В Г.СЕМИПАЛАТИНСКЕ, ЧЛЕНА АССАМБЛЕИ НАРОДОВ КАЗАХСТАНА ПРИ ПРЕЗИДЕНТЕ АБДУЛКАРИМОВА МАХМУТА ХАМИТОВИЧА